

SOLTÉSZ JÁNOS

A FOGYATÉKOS SZEMÉLYI LÉT MÉLTÓSÁGA ÉS HATÁSA

Az emberi fejlődést, emberi életet érő károsodásokkal, fogyatékoságokkal a különböző korok emberei sokat küszködtek. Az emberi élet ilyen eltéréseire nagyon különbözőképpen és időről időre szélsőségesen reagáltak. „A fogyatékos emberek talányt jelentenek a társadalomnak szemében. Pusztán létük is számtalan megválaszolatlanul tűnő kérdést vet fel. Nehéz meglátni életük értelmét. Mivel akarataikat és értelmüket nem képesek kifejleszteni, életük gyakran meddőnek és haszontalannak tűnik. Jól szervezett, bonyolult szerkezetű társadalmunk csupán gazdasági tehernek tekinti őket. Jelenlétük zavaró mások számára” – írja *Jean Vanier*.¹ A károsodott, fogyatékos ember csupán létével előidézhető segítséget, támogatást, de talán gyakrabban kizárást, elutasítást, leértékelést, egészen a „megsemmisítésig”, az elpusztításig.

Az ilyen nézetek ma is lappanganak az emberi köztudatban, az elfojtott, vagy félig kimondott előítéletekben, megőrzésekben. Megjelenhetnek a jószándékú emberek magatartásában is.

A háttérben az emberről alkotott tudatos, vagy gyakrabban tudattalan, vagy reflektálatlan, de mégis megjelenő ítéletelemek, nézetek, illetve *emberképek* húzódnak meg.

Az emberről nem könnyű általános képet alkotni, sőt arra, hogy saját lényegét megértse sem tud teljes választ adni, „mivel az önmagáról kialakított ismeret, s önmaga megértése egyben értetlenség is, azért kell folyvást kérdeznie tulajdonképpeni lényege után”.²

A filozófiai gondolkodás lényegében az emberről való gondolkodás, amit az antropológiai szempont határoz meg. *M. Buber* arra utal, „hogy a történelemben az antropológiai kérdés mindig akkor tör felszínre elemi erővel, amikor az ember elveszti láb alól a talajt, s amikor a maga világa és a világban való sajátos helye kérdésessé válik”.³

¹ VANIER, J., *Férfinak és nőnek teremtette*, Budapest 1993, 18.

² BOLBERITZ, P., *Isten, ember, vallás*, Budapest 1984, 182.

³ BOLBERITZ, *op. cit.*, 194. – ahol a szerző Buber idézi.

A fogyatékossgal élő emberek helye a világban soha nem volt megnyugtatóan megoldott, az emberek nem is tudtak e kérdésre megfelelő választ adni. Körülbelül másfél, két évszázada foglalkoznak vele közelebbről is. Kezdetben a felvilágosodás hatására, valamiféle testi gyógyítástól vártak megoldást. Ténylegesen testi, fejlődési károsodások hozzák létre javarészt ezt az állapotot és így értelemszerű a gyógypedagógia kialakulása, kapcsolódása a gyógyító ember munkájához. Amint „az ember a betegség által félelemmel járó válsághelyzetbe kerül, amelyből önerőből képtelen kitörni”,⁴ úgy a károsodott ember helyzete, sőt környezetének helyzete is válsághelyzet, melynek feloldására nem ritkán külső segítségre van szüksége.

U. Haeblerin könyveiben, tanulmányaiban visszatérően igényli, hogy a mai emberképnek el kell ismernie a következő alapvető értékeket:⁵

Minden emberi élet – beleértve a legsúlyosabban értelmileg akadályozottakat is – sérthetlenségét és védelmét.

Minden emberi élet egyenlő méltóságát.

Minden emberi élet számára egyenlő jogok biztosítását és végül,

Minden embertől született lény személynek tekintését. Ez leginkább azt a jogot tartalmazza, hogy minden körülmények között tiszteletben tartsák, elismerjék és szeressék Őt!⁶

J. Jensen⁷ „a gyengék életének jogairól és értelméről” című tanulmányának téziseiben kiemeli, hogy illúzió „a tökéletes emberi létforma”, a gyengék, akadályozottak is az emberi közösség tagjai, még a munkaképtelenek sem zárhatók ki.

Azokban az állásfoglalásokban, melyek a *keresztény emberképéből* erednek, kiemelten szerepelnek az *élet sérthetlenségére* való utalások, éppen azokkal a nézetekkel szemben, amelyek a súlyosan károsodottak életének elismerését bizonyos feltételekkel hozzák összefüggésbe (tudniillik „védelemre érdemes”, ha bizonyos feltételeknek megfelel,

⁴ FERENCZ, A., „Emberség, emberkép”, in *Vigilia* 59/5 (1994) 346-351.

⁵ Például HAEBERLIN, U., *Das Menschenbild für die Heilpädagogik*, Bern-Stuttgart 1985.

⁶ FRANKEL, E., „A Hit és Fény bemutatása”, in I. „Kézénfogva” *Nemzetközi Ökumenikus Konferencia és Találkozó: Egymás terhére hordozzátok, Balatonkenese – Panonhalma, 1996*, 33. A továbbiakban a mű rövidítése: *ETH*.

⁷ Jensen-re hivatkozik HATOS, GY., *Az értelmi akadályozottsággal élő emberek: nevelésük életük*, (Főiskolai tankönyv), 1996, 35.

hogy a mások, a család, a szülők „boldogságát nem veszélyezteti”). Ezek a nézetek újra meg újra felmerülnek.

Az „egyenlő méltóság” elfogadása az értelmi akadályozottsággal élő emberek esetében különösen nehéz és bizonytalanságot hordoz, főként következményei miatt. Nehéz elfogadni ugyanis, hogy a mindennapi, megszokott és részben örökölt tapasztalatok, vélekedések ellenére egyenlő méltósága van a gyengének, a kevésbé értelmesnek, a csúnyának éppen úgy, mint az erősnek, az okosnak, a szépeknek.

Az egyenlő méltóság, az *emberi személy méltósága* filozófiai antropológiai értelemben *a minden embernél meglévő közös, fő és elveszítetetlen személy-jellemzőben van.*⁸ Ez az elvi alap. A személy egyfajta minősítés, amely kizár mindenféle összehasonlítást. Az ember értelemmel rendelkező különös lény a kozmoszban. Értelmének titokzatos megismerő képessége az alany, a tárgy és a megismerés folyamatának oly minősített harmóniáját, magas szintjét hozza létre, hogy ennek már pusztán lehetőségénél fogva is sajátosan egyedi lény, ember, személy. Személylété kölcsönzi neki a különleges, és elveszítetetlen Emberméltóságot. S mit mondhatunk abban az esetben, ha „szellemi tehetsége” csak nagyon szűkös? Nos, ember-létét akkor sem vonhatjuk kétségbe. A *Portmann* arra hivatkozik, hogy az ember biológiai felépítése, magatartása, életfázisainak jellege arra enged következtetni, hogy az ember már biológiai szempontból is magasabb rendű, sajátosan emberre jellemző tevékenységre van specializálva.⁹

Más oldalról közelítve: az embert sajátos *cselekvési motívumai* is jellemzik, mint például az „önaktualizálás”. *Maslow és Rogers* nyomán írja *Pálhegyi*: „Csupa olyan motívumról van szó, amelyek nem feltételezik a magas teljesítőképességet, sem az intelligenciát, sem a motorikus ügyességet, sem az érzékszervek hibátlan működését. Eszerint a sérült állapot önmagában nem foszt meg az ontogenetikus emberreválás lehetőségeitől: a mély szinten álló halmozottan fogyatékos is ember, hiszen emberi motívumai vannak.”¹⁰ *A súlyos károsodásból eredő nagyfokú funkcionális akadályozottság az embermivoltot és ezzel a mél-*

⁸ A perszonalisták szerint a személy a valóság szíve és célja. A „dolgok világa” a személyt szolgáló eszköz csupán. Vö. NYÍRI, T., *A filozófiai gondolkodás fejlődése*, Budapest 1973, 545. Ugyanitt idézi a szerző M. Buber megállapítását: „a dologi világ nélkül nem élhet az ember, viszont aki csak ezzel él, nem ember” BUBER, M., *Das dialogische Prinzip*, Heidelberg 1965, 38.

⁹ BOLBERITZ, *op. cit.*, 210.

¹⁰ PÁLHEGYI, F., *Az emberképek gyógypedagógiai konklúziói*, 1993, 221-228.

tósághoz való jogot nem kérdőjelezheti meg.

Az emberi személy *méltóságának* kérdése, hogy miért kell tisztelni és szeretni, mi az őbenne, ami legitimálhatja az iránta való tiszteletet és szolgálatot, filozófiailag úgy válaszolható meg, hogy a személy önérték, önmagában van értelme és értéke.¹¹ Az *önérték* azt jelenti, hogy a személyt a legalapvetőbb szinten nem képességei, nem szorgalma, nem teljesítményei, sőt még csak nem is a társai fölötti hatalma minősíti. Legalapvetőbb jogai nem abból következnek, amit csinál, vagy amit eddig elért, hanem abból, hogy létezik.¹² Ezt fejezi ki a keresztény tanítás is a *perszonalitás-elvének* alkalmazásával.

A fenti gondolatmenetet teológiai szempontból teljessé teszi az *istenképiség* fogalma. Az ember Isten képmása, s ezt az egész emberre vonatkoztatjuk. Két oldala van: a teremtésből eredő természetes és a megváltáshoz kapcsolódó természetfeletti istenképiség. Témánkban csak a természetes istenképiségről tárgyalunk, melynek három alapeleme van: történetiség, testiség és szellemiség.¹³

A *történetiség* a jelen összefüggésben kevésbé lényeges, mert a változó lét dimenziója minden létezőre érvényes a fogyatékoság keletkezésétől, lététől vagy nemlététől függetlenül, s bennünket most elsősorban azok az esetek foglalkoztatnak, melyek tények, a halálig tartanak, állandó s talán egyre súlyosbodó terhet jelentve viselőiknek, környezetüknek.

A *testiség* már lényegesebb vonás. Konkrétan hordozza és mutatja a fogyatékoságot, s mindenki számára nyilvánvalóvá teszi. Épp ez a nyilvánvalóság válik kritikussá, ha az illető felfogja, hogy ő lényegesen más, mint a többiek, s nem tudja elfogadni. Ugyanez a probléma áll elő, ha a közvetlen vagy a távolabbi környezetet zavarja, mert szégyellik, nem tudják megérteni, feldolgozni. Ennek ellenére a kérdés valójában nem bonyolult, hisz az emberi testiség az istenképmásság eleme, értékét az egészség illetve fogyatékoság nem növeli és nem csökkenti, az istenképiség tényét alapvetően nem befolyásolja.

A *szellemiség* istenképiségünk kiemelten fontos jellemzője, melynek két oldalát alkotja az értelem és az akarat működése. Ha szellemi képességeinkhez hozzávesszük a vegetatív és az érzékelő képességeket is, akkor jutunk el a teljes emberi lélek fogalmához. Tehát szelle-

¹¹ NYÍRI, T., „A gyermek antropológiája”, in *Vigilia* 49/9 (1984) 651-660.

¹² TOMKA, M., „A keresztény társadalmi tanítás fejlődése”, in Horányi, Ö. (szerk.), *A ker. társ. Tanítás*, Budapest-Pécs 9-30.

¹³ Vö. BÖCKLE, F., *A morálteológia alapfogalmai*, Bécs 1975, 18-23.

miségünk nem automatikusan azonos az emberi lélek fogalmával, mert a lélek tágabb, melybe a szellemiség beletartozik.¹⁴ Ezután tehetjük fel a kérdést, hogy az értelmi fogyatékosokkal – esetleg súlyosan – rendelkező emberek, akik értelmüket és akaratukat nem tudják használni, vajon embernek tekinthetők-e? Válaszunk egyértelműen igen, hisz emberi lénynek születtek, van testük és lelkük, s mivel az emberi lélek nem korlátozódik csupán az értelem és az akarat aktív működésére, mindenképpen Isten képmásai is. Igaz, hozzá kell tennünk, hogy emberi lényként megszületni és teljes emberré válni nem automatikus dolog, hanem folyamat eredménye. Ha a folyamatba gátló tényező lép be genetikailag, betegség révén vagy bármi más okból, ez eredményezheti az aktuálisan teljes emberség megvalósulásának konkrét akadályát. Például egy agyi defektus azt eredményezheti, hogy a lehetőség szerint minden emberi lényben meglévő értelem és akarat bizonyos embereknél nem tud teljessé válni,¹⁵ s ezért szellemi fogyatékosok lesznek. Azonban ennek ellenére természetesen emberi lények, Isten képmásai, személyek, akik által és akik életében az isteni kegyelem működésének különleges területe, misztériuma nyilvánul meg, evilági és túlvilági vonatkozásban egyaránt. Az ember, csak azért, mert ember, már pusztán testi folyamatait tekintve is más, mint az állat. Ugyanis abban a lényben, mely állatként megfogant, s majd a világra jön, nincs meg az emberré levés szemernyi lehetősége sem, míg az emberi lényben élete első pillanatától kezdve benne van a teljes emberség is.

„Az ember” akár egészséges, akár fogyatékos, mindig Isten képmása. Leszükíteni csupán egészséges emberre – ráadásul fizikai értelemben – feltétlenül téves vágány. A Biblia nem szolgáltat alapot a leszükítéshez. A filozófiai elemzések, mint láthattuk, ugyanehhez az eredményhez vezetnek.

Az ember teológiai vonalon tovább haladva választ keres a fogyatékoságnak, mint betegségnek az eredetére is.

Jézus korában a zsidók között az a felfogás uralkodott, hogy minden betegség a bűn következménye. Egy-egy betegség kapcsán a tanítványok is kíváncsiak arra, hogy ki követhette el a bűnt. Például a vakon született esetében: a szülei-e, vagy esetleg maga a gyermek lett bűnös? Ha a gyermek a bűnös, vajon még az anyaméhben lett bűnös, vagy a születés pillanatában csatlakozott-e a bűnhöz, vagy esetleg a bűn

¹⁴ Vö. TURAY, A., *Istent kereső filozófusok*, Budapest 1990, 103-105.

¹⁵ Vö. ANZENBACHER, A., *Bevezetés a filozófiába*, Budapest 1993, 145-146.

óhozzá? Szóval a szokásos zsidó spekuláció egyik jellemző kérdése ez is. Nem kell tagadnunk, hogy mindnyájan hajlamosak vagyunk ilyen teológiai spekulációkra, és remek, szellemes, hosszantartó vitákat tudunk ezekről folytatni. Tanú erre kétezer esztendő egyháztörténelme is.

Jézus válasza a tanítványoknak magában rejtí a történet válaszána nagy üzenetét: „Felelt Jézus: sem ez nem vétkezett, sem szülei, hanem azért született vakon, hogy nyilvánvalókká legyenek benne Isten cselekedetei”.¹⁶

Mai módon így fogalmazhatnánk meg ennek a jézusi válasznak a summáját: *Nincs értelmetlen élet!* Lehet, hogy valaki azért van a világon, hogy az emberi szereteten, segítségen, jóakaraton keresztül felragyogjon rajta valóban az Isten dicsősége. Következésképpen nem az elméleti „miért”, hanem a „mi célból” kérdés a fontos. S ha valaki közülünk azon küszködik, hogy értelmetlennek érzi az életét, gondolkozzék el azon, amit ma is így fogalmazhatunk meg: „nincs értelmetlen élet”. De hadd tegyük hozzá: csak meg nem értett élet van.¹⁷

A fogyatékos lét egyik lényeges hatása lehet a szeretet *gyengédségének* előhívása az emberekből.

A gyengédség nem érzelgősség, nem hivalkodó érzelemnyilvánítás, hanem erőltetés nélküli kedvesség, szelídség, amely azt sugározza a másik ember felé, hogy fontosnak tartjuk és értékeljük őt. Nem gyengeség, hanem hanghordozásunk és gesztusaink által közvetített, bátorító erő, mely tekintetünkben, testtartásunkban, figyelmes mozdulatainkban nyilvánul meg. A gyengédség nem akar erőszakosan rátelepedni a másikra; szelíd és alázatos. Nem parancsolgat. Tiszteletben tartja a másik személyt, nem akarja alattomosan befolyásolni. Képes meghallgatni; érintése új erővel tölti el a másik ember testét-lelkét. Élettel és szabadsággal ajándékozza meg. Visszaadja az elveszített életkedvet. A gyengédség olyan, mint az az édesanya, aki fürdetés közben tudtára adja, megsúgja gyermekének, hogy milyen gyönyörű. Olyan, mint az ápolónővér, aki óvatosan érinti, kötözi a sebet, hogy az a beteg számára a lehető legkevesebb fájdalommal járjon. A gyengédség nem zárja ki a szakértelemet és a határozottságot. Épp ellenkezőleg: az ügyesség és a határozottság nélkülözhetetlen, ha például etetésről vagy fürdetésről van szó. Úgy helyes, ha a szakértelemhez gyengédség és együttérzés társul.

Azt szokták mondani, hogy a gyengéknek szükségük van az

¹⁶ Jn 9,1-41

¹⁷ GYÖKÖSSY, E., *János evangéliuma*, Nyíregyháza 1998. 132.

erősekre. Ez természetes. A lelki egység, a belső gyógyulás kiindulópontja viszont az a felismerés, hogy az erőseknek is szükségük van a gyengékre, mert „a gyengék nélkül az erősek sem tudnának élni. A gyengék eltávolítása a közösség halálát jelenti.”¹⁸ Az elesett emberek életre keltik, megnyitják a szívet; felébresztik a gyengédség, az együttérzés, a kedvesség és a közösség-vállalás erőit. Ez az átalakulás lelki „meghalások” sorozatával, szenvedéssel, sőt néha lázadással jár. Nem könnyű. Időt igényel, és szüntelen erőfeszítést, hogy hűségesek tudjunk maradni a szeretethez. Mégis ez az út vezet igazi emberségünk megismerése s egyúttal a mély belső szabadság élménye felé. A gyengék rejtett szépségének, belső ragyogásának felfedezése révén az erősek meglátják a saját gyengeségükben rejlő szépséget és fényt. S még valamit megsejtenek: azt, hogy a gyengeség táplálja a közösséget, s a gyengeségben maga Isten lakozik. Segítségével könnyű rátalálni a kicsinységben rejtőző Istenre, és ez mindennél felszabadítóbb élmény.¹⁹ A gyengékben szunyadhat az az erő és képesség, hogy az erőseket akár Istenhez is elvezessék.

A fogyatékos lét másik lényeges hatása, eredménye lehet a *szenvedés terhének* átértékelése, e titok reális integrálása az emberi életbe. A fogyatékos és szenvedő lét rokon lét. A szenvedő lét láttán is hasonlóak az emberi reakciók, hatása és feladata is hasonló a korábbiakban vázoltakhoz.

A szenvedőnek a közelsége az abszolúthoz, az istenihez az emberiség fejlődésének hosszú szakaszain át megriasztotta az egészségeseket. Az emberek „kitették” a szenvedőket, elkülönítették őket az egészségesek közösségétől, féltek tőlük, kerülték őket, riadtan, szinte vallásos tisztelettel távol tartották magukat tőlük. Érezték, hogy ha a beteghez közelednek, az Abszolútum közelébe kerülnek. A szenvedők „kitétele” az egészséges és a beteg közti feszültség egyik pólusa. Ellenpólusa a „vonzás”, a beteg közelébe tartó igyekezet. Aki a szenvedő közelébe kerül, ugyanakkor közel jut ahhoz a tartalomhoz, ami benne végleges, értékkel telített, maradandó és jelentős. Észreveszi a titkot, hogy minden szenvedőben Isten és Krisztus műve él tovább, és Isten egészen közel van, sőt *jelen van benne!* Eközben maga a beteg az üdvösség eszközévé válik minden hozzá jövőnek. Krisztus legbenső szellemi törvénye az,

¹⁸ E gondolat kapcsán idézi D. BONHOEFFER-t dr. Sajgó Csanád szülő az „Értelmileg sérült gyermekek és érzelmileg sérült szülei” című megszólalásában, in *ETH* 82.

¹⁹ VANIER, J., *Hazatérésünk*, Budapest 1999, 220-222.

hogy hordozzuk egymás terhét.

A „másik terhe” napról napra jobban hozzátartozik az ember útipoggyászához.²⁰ „A másik terhe” mered ránk ezernyi arcból, és segítséget nyújtó kéz, együtt hordozó váll után kiált. A másik szenvedése ugyanis legyőzésre vár, de győzelem csak annyiban lesz, amennyiben valaki magára veszi és végigviszi terhét. A feladat mindenképpen nemes és rendkívül értékes, mert a bűn elleni harc része. A teher gyakran túl nehéznek tűnik. Egy kosarat vivő asszony képe alatt a következő szöveg olvasható: „Ne könnyebb teherért imádkozunk, hanem szélesebb vállért!”²¹ A teher sohasem lehet túl nehéz, ha az ember háta mindig elég széles. Föl kell hát venni, és fölismerni a fölszólítást, amely naponta annyi gyámoltalan pillantásból száll az ember felé.

Meg lehet tapasztalni, hogy minél inkább átveszi az ember a „másik terhét”, annál jobban megfelelnek a magáérol. Ez segít mindig és újból annak megállapítására, hogy mások nehezebb terheket hordanak, kevesebb segítséggel rendelkeznek, magányosabbak, és csekélyebb vígasszal vándorolnak nehéz mindennapjaikban, mint sokan gondolnák. Ennek átélése nagy biztatás lesz, hogy az érző személy annál vidámabb, derűsebb és kiegyensúlyozottabb legyen, minél inkább tehermentesíti mások kedélyét a kínoktól.

Azt is föl kell fedezni, hogy mi keresztények rossz sorsban is tudunk vigasztalni, mert számunkra nincs „halálos szomorúság”, sem reménytelenség. Hiszen Valaki már megtört minden szomorúságot, elvisselt minden szenvedést, hordozta az ember minden terhét, ami ezáltal minden időkre hordozhatóvá vált. Így kiderül, hogy „a másik terhe” valójában annak az Egynek, az Elsőnek a terhe, az Ő keresztjének a terhe, melynek csak egy részét teszi az ember vállára.

E teher alatt eltűnnek a magunk és a mások szenvedésének határai, mert valamennyi együtt az Úr halálát folytató, az üdvösségért tovább munkálkodó, de egyben Jézus dicsőségét is mindig újra megjelenítő tevékenységbe torkollik. Mindannyiunk terhét valaki Más hordozza a sajátjaként: ő az Első, az Élen-Hordozó – nekünk csak utána kell menni, és a kereszt végét egy kicsit megemelni. A „másik terhe”: az Ő terhe.²²

Érthető és nagyon bátorító ezek alapján az a buzdítás, amit II. János Pál pápa mond a fogyatékos gyermekekkel foglalkozó gondozók-

²⁰ GOTS, A., *Igen, Uram!*, Eisenstadt 1982. 74-75.

²¹ GOTS, *op. cit.*, 75.

²² *Op. ult. cit.*, 76.

nak, családoknak és azoknak, akik a másik terhének hordozásában különösen részt vesznek:

„Üdvözletem szól azoknak a családoknak, akik annyi szeretettel és önfeláldozással fordulnak ezekhez a gyermekekhez. Önök jobban tudják, mint bárki más, hogy fogyatékoságuk ellenére ezek a gyermekek méltók a szeretetteljes gondoskodásra és annyi szeretetet adnak válaszul... Egyre több a »speciális« jelzővel leírható ember, akinek fizikai vagy lelki konstitúciója, vagy a viselkedése bizonyos vonásaiban eltér attól, amit »normálisnak« nevezünk. Bármilyen értelmezést kívánnánk is adni ennek a kifejezésnek, egy biztos: a »speciális« személy emberi személyiség, aki ugyanazt az elidegeníthetetlen méltóságot birtokolja és pontosan ugyanazt a tiszteletet érdemli, mint bármely más személy. Ennek az igazságnak a megfontolása ráébreszt bennünket arra, mennyire szükséges újra hangsúlyoznunk, hogy az emberi étellel kapcsolatos értékek transzcendens természetűek. Hirdetnünk kell, hogy ezek az értékek felismerhetők minden emberi személyben és megérdemlik, hogy őszinte szeretettel támogassuk őket.

Az emberi személyiség támogatása és védelme – minden személyé és az egész személyiségé, különösen azoké, akik gyengék és gyámoltalanok – olyan feladat, amelyről a katolikus egyház Krisztus nevében nem tud és nem is akar lemondani.²³

Az fentebbi gondolatokból már kitűnik, hogy a fogyatékos lét harmadik lényeges hatása a *közösségi* érzés felszítása, a közösségvállalás motiválása, ami a kis és a nagy közösségre egyaránt érvényes. Érdemes Dizseri Tamás gondolatából kiindulni, hogy: „A *család* – minden krízise ellenére – ma is a leghatékonyabb segítő közeg a bajba jutott ember életében”.²⁴ A családban élő sérült gyermek üzenet a nagy közösség, a társadalom számára, mert kifejezi, hogy lehet velük együtt élni. S üzenet azért is, mert valóságghűen megmutatja, hogy az emberi lény állapotától függetlenül hordozza az emberi méltóságot. A fogyatékoság megjelenése a családban mindig krízishelyzetet jelent, mozgósíthatja a család erőforrásait, vagy instabil párkapcsolat esetén béníthatja, dezorganizálhatja a családot.²⁵ A fogyatékoság mindenféleképpen plusz erőforrást igényel, lelki és fizikai értelemben egyaránt. Ezért jelenléte a családban

²³ I. „Kézefogva” Nemzetközi Ökumenikus Konferencia és Találkozó: *Egymás terhét hordozzátok, Balatonkenese – Pannonhalma, 1996, 125-127.*

²⁴ *Op. ult. cit.*, 192.

²⁵ Vö. BAZSÓ, B., „Beszámoló a Magyarországi Református Egyház fogyatékosok közötti szolgálatáról”, in *ETH* 19.

hitvallás is, mert törekenységével rámutat Krisztus kegyelmére, s arra az erőforrásra, melyet Isten a gyengeségen keresztül nyújt az embernek. Napjaink egyik legnagyobb etikai kihívása pedig hazánkban az, hogy a fizikai erőforrásokat egy állami, társadalmi, családtámogató rendszer erősíti-e, avagy a problémát a gazdasági racionalitás kényszerzubbonyába kényszeríti. A jövő szempontjából drámai lenne, ha a nagy közösséget, társadalmat, a politika színtereit nem érintené meg az irgalmasság, az önzetlen odafordulás, az érdeknélküli melléállás attitűdje, és súlyos dráma lenne, ha a gazdaság mindenhatósága, és mindenekelőttvalósága lenne a társadalom vezető erőinek egyetlen vezérlőelve. S valóban igaz, amit Albert Schweitzer mond, hogy ami legjobban hiányzik, azok az emberek, akik a másik bajával foglalkoznak. Ez a megállapítás szinte minden korban érvényes, és buzdít közösségi összefogásra.

Összefoglalásként egyetérthetünk Dizseri Tamás véleményével: „Az ember méltósága önérték, mely hitünk szerint teremtett voltából fakad, s Isten ajándéka minden teremtmény számára. Ezt a méltóságot gyakran szakadék választja el az ember állapotától, s mi, akik segítők »szakmában« dolgozunk, tudjuk, hogy ezt a szakadékot csak az irgalom, a megbocsátás, a cselekvésre indító szeretet hidalhatja át. Az embert a méltósága, hitünk szerint, fogantatásától megilleti, s még a halálon túl is elkíséri.”²⁶ Vagyis minden körülmények között Isten képmásának, személynek, a megismételhetetlen titok hordozójának kell őt tekinteni, Vele és Érte krisztusi módon cselekedni, abban a reményben, amit Asszisi Szent Ferenc imádsága így fogalmaz meg:

»Aki ad – az kap.

Aki elfelejti önmagát – az talál.

Aki meghal – az örök életre ébred fel...«²⁷

²⁶ DIZSERI, T., „Az ember méltósága, az ember állapota”, in I. „Kézénfogva” Nemzetközi Konferencia: Sérült ember a családban, Lillafüred 1995, 191-192.

²⁷ *Op. ult. cit.*, 191-195.